

Самошкіна І.Д. к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Голобородов А.А. магістрант, Сумський національний аграрний університет

Досліджено питання функціонування потенціалу розвитку підприємств хімічної галузі та зроблено аналіз виходячи зі специфіки підприємства та функціональних областей, які можливо виділити в його внутрішній структурі. Висвітлено проблеми технічного розвитку підприємств даної галузі та шляхи їх вирішення на засадах приватно-державного партнерства.

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Хімічна індустрія є одним із ключових експортоорієнтованих секторів національної економіки. З урахуванням посилення процесів глобалізації, а отже, конкуренції на світовому ринку хімічної продукції цей сектор потребує поглиблених досліджень. Зокрема, актуальною є необхідність розробки і впровадження нової моделі розвитку вітчизняної хімічної промисловості.

Хімічна індустрія належить до основних сегментів світової промисловості. Це система виробництва, яка включає синтез речовин із певними властивостями на основі мінеральної, органічної та іншої сировини шляхом її хімічної переробки. Виготовляючи продукцію проміжного споживання (сировину і напівфабрикати) для всіх секторів економіки, сучасна хімічна промисловість багато в чому визначає рівень їх конкурентоспроможності, а також динаміку розвитку, характер і напрями інноваційних процесів. З іншого боку, широкий асортимент побутової хімічної продукції підтверджує її вагомість на споживчому ринку [1].

Структура виробництва хімічних речовин і хімічної продукції в Україні впродовж останніх 5 років не змінила свого сировинного спрямування, оскільки в ній надалі домінують основна хімічна продукція, добрива й азотні сполуки,

пластмаси і синтетичні каучуки в первинних формах. Незначні зміни в цій структурі стали наслідком збільшення виробництва лакофарбової та іншої хімічної продукції, передусім споживчого призначення.

Аналіз функціонування потенціалу доцільно проводити виходячи зі специфіки підприємства та функціональних областей, які можливо виділити в його внутрішній структурі.

Як і для багатьох великих підприємств, для підприємств хімічної галузі характерні такі функціональні області, як маркетинг, виробництво, фінанси, інформація, інфраструктура, кадри, управління. У рамках кожної функціональної області формується свій внутрішній потенціал, тому аналіз можливо проводити за такими складовими: виробничий потенціал, інноваційний потенціал, фінансовий потенціал, потенціал відтворення, інформаційний потенціал, інфраструктурний потенціал, науково-технічний потенціал, маркетинговий потенціал, потенціал організаційної структури управління, кадровий потенціал, управлінський потенціал.

Виробничий потенціал характеризує наявні та приховані можливості підприємства з випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг) на базі наявних у його розпорядженні факторів виробництва. Найбільш вагомими ресурсними складовими виробничого потенціалу є фондовий потенціал; потенціал оборотних фондів; потенціал нематеріальних активів. Фондовий потенціал характеризує наявні та скриті можливості засобів праці, які формують виробничу потужність підприємства [2, с. 32].

В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, вирішення проблеми технічного розвитку підприємств бачиться, насамперед, у техніко-технологічному переоснащенні підприємств, шляхом часткового вдосконалення конструкцій та заміні застарілого устаткування (машин, обладнання, та ін.), оновлення технологій виробництва, тобто шляхом модернізації. Модернізація дає змогу загальмувати процес морального і фізичного зносу обладнання та забезпечує високу ефективність виробництва за менші кошти, порівняно з новим будівництвом аналогічних виробництв.

Фінансовий потенціал є ключовим важелем, який формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результати господарської діяльності підприємства. На сучасному етапі вирішення багатьох економічних проблем підприємствами стає можливим за умов підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

В узагальнюючому вигляді потенціал розглядають як засоби, запаси та джерела, які є в наявності та можуть бути мобілізовані для досягнення визначеної мети, виконання виробничої програми і розв'язання існуючих проблем.

Потенціал підприємства свідчить не тільки про наявність можливостей реалізації сформульованих завдань, а й про використання цих можливостей для досягнення визначеної мети [3]. Інформаційний пошук показав, що існують різні підходи до визначення поняття «потенціал підприємства» та виокремлення його видів. Так, ресурсний потенціал можна розглядати як сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів (виробничих та управлінських), достатній рівень яких сприяє досягненню визначених цілей, а недостатній унеможливує таке досягнення. Функціональний і ресурсно-функціональний потенціал трактують як поєднання ресурсів та можливостей, що підпорядковуються цільовій спрямованості підприємства. Ототожнення цього поняття тільки з сукупністю або можливостей, або спроможностей, або ресурсів не є коректним; при дослідженні потенціалу підприємства потрібно враховувати інші процеси, що відбуваються на ньому.

Серед складових фінансового потенціалу важливе місце відводиться організаційному потенціалу, який характеризується спроможністю забезпечити стійке положення підприємства на ринку та реалізацію визначеної загальної стратегії підприємства. Цей потенціал визначається рівнем прогресивності підприємства (упровадженням науково-технічних розробок та інновацій) та його організаційною структурою.

Маркетинговий потенціал пов'язаний зі здатністю підприємства ефективно виявляти, формувати і задовольняти потреби споживачів. У складі

маркетингового потенціалу окремо виділяють таку складову, як логістичний потенціал (логістика постачання, логістика виробництва, логістика розподілу чи збуту; логістика персоналу; логістика матеріалів та готових товарів; логістика енергетичних й інформаційних потоків). Останній можна визначити як функціональну спроможність системно інтегрованих підрозділів, які охоплюють усі види діяльності з пересування у просторі та руху в часі: персоналу - перевезення співробітників, їх розміщення; переміщення матеріалів і готових виробів згідно з часовим графіком роботи - транспортування, складування, збереження, сортування та перерозподіл енергетичних та інформаційних потоків.

Таким чином, дослідження потенціалу підприємств хімічної промисловості показало, що процеси формування та використання складових потенціалу мають галузеву специфіку. Суспільно-політичні, інституційні та організаційно-економічні проблеми, які існують сьогодні в галузі, гальмують процеси відтворення та розвитку потенціалу підприємств і визначають певні методи управління.

Перспективи покращення стану підприємств хімічної промисловості України слід пов'язувати з її перетворенням на повноцінного учасника глобальних ланцюжків доданої вартості, а не на постачальника сировини та продуктів низького ступеня переробки. Для цього потрібно цілеспрямовано нарощувати інноваційний потенціал галузі, переходити на енергозберігаючі чисті технології, в тому числі на основі «зеленої» хімії, розширювати номенклатуру готової кінцевої продукції за рахунок малотоннажної хімії (синтетичні лікарські речовини, хімічні реактиви, фотоматеріали, барвники тощо) як найперспективнішої високорентабельної та менш енерго- та ресурсомісткої підгалузі хімічного комплексу [4].

Враховуючи тісні міжгалузеві зв'язки хімічної галузі, це потребує реалізації активної, послідовної та передбачуваної промислової політики, спрямованої на створення сприятливого середовища для розвитку національної промисловості в цілому шляхом реалізації системних (а не селективних)

заходів щодо підтримки структурних зрушень, стимулювання інноваційно-інвестиційної активності, підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Економічний потенціал підприємства характеризує максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективне використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів [5, 146].

Отже, вирішення питань подальшого технічного розвитку, яке є першочерговим завданням для підприємств хімічної промисловості, можливо на засадах приватно-державного партнерства. Останнє здатне забезпечити дієві механізми оновлення й модернізації виробництва для гальмування морального і фізичного зносу обладнання та підвищити у короткостроковій перспективі ефективність виробництва за менші кошти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бова В.А. Сутність фінансового потенціалу підприємства. Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПІ ім. І.Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління». 2017. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661>.
2. Куліш Г.П. Чепка В.В. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки. Статистика України. 2017. № 1. С. 29–35.
3. Угода про співробітництво у галузі хімії і нафтохімії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/997_390
4. Підоричева. І.І. Американські гірки хімічної галузі. Вісник Офіційно про податки. №3-4. 2017. URL: www.visnuk.com.ua/ru/.../100005821-amerikanski-girki-khimichnoyi-galuzi
5. Шевцова Г.З. Браславська О.В. Особливості сучасного потенціалу підприємств хімічної промисловості України. БІЗНЕСІНФОРМ. №4. 2014. С.140-146.

Исследован вопрос функционирования потенциала развития предприятий химической отрасли и сделан анализ исходя из специфики предприятия и функциональных областей, которые можно выделить в его внутренней структуре. Освещены проблемы технического развития предприятий данной отрасли и пути их решения на основе частно-государственного партнерства.

The question of functioning of potential of development of the enterprises of chemical branch is investigated and the analysis proceeding from specificity of the enterprise and functional areas which it is possible to allocate in its internal structure is made. The problems of technical development of enterprises in this industry and ways to solve them on the basis of public-private partnership are highlighted.

Відомості про автора

а) **прізвище, імя, по – батькові:** Самошкіна Ірина Дмитрівна

б) **вчене звання:** доцент

в) **науковий ступінь:** кандидат економічних наук

г) **місце роботи:** СНАУ, кафедра фінансів, банківської справи та страхування

д) **адреса для листування:** 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Відомості про автора

а) **прізвище, імя, по - батькові:** Голобородов Артем Анатолійович

б) **місце навчання:** СНАУ, магістрант спеціальності “Фінанси, банківська справа та страхування”

в) **адреса для листування:** 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, кафедра фінансів, банківської справи та страхування